

UTSTILLINGER – juks og fanteri?

En analyse

Tekst: Anne L. Buvik • **Illustrasjonsfoto:** Arkiv/Cilje H. A. Moe/Thomas Haugersveen
Avbildede hunder har ingen tilknytning til artikkelen.

Like over nyttår skrev en sint og frustrert schäferhundutstiller en flengende blogg som ble spredd på Facebook. Her tok han et knusende oppgjør med det meste innen hundesporten, men spesielt eksteriørutstillinger. Her var nesten alt styrt av korrupsjon, kameraderi og bestikkelser, hevdet han. Bloggen fikk masse oppmerksomhet og hundrevis av kommentarer. Veldig mange var enige. Det fremkom massevis av eksempler, de fleste om hunder som hadde fått vilt sprikende bedømmelse og premiering.

Så er det slik? Hvis så er tilfellet, hvorfor orker mange av oss (rimelig oppegående) å bruke tid og krefter på denne hobbyen, år etter år? I denne artikkelen skal jeg drodle litt rundt fenomener som trynedømming, og hvorfor noen vinner mer enn andre.

Jeg var på min første hundeutstilling i 1973, altså for nøyaktig 40 år siden. Jeg er her ennå, og jeg ville ikke vært her om hele konseptet var basert på juks. Men jeg skal villig medgi at det er sider med utstilling som kan være vanskelig å forstå, og det er selvsagt her, som overalt ellers, tilfeller hvor man kan oppleve både uærlighet og udyktighet. Men min bestemte mening er at udyktighet er vanligere enn uærlighet, og at det meste av frustrasjonen har sitt utspring i manglende kunnskap og forståelse hos utstillerne.

Normalkurven gjelder

De største ankepunktene mot utstilling pleier å være at resultatene varierer så mye, og at «de kjente» vinner hele tiden. Det sistnevnte omtales oftest som «trynedømming» eller «snøredømming».

Hvorfor varierer resultatene så mye? De fleste er klar over at ting som hundens kondisjon, dagsform, pels, fremføring, kvaliteten på konkurransen etc. kan variere, og at dommerne har ulik oppfatning av standarden, men det er ikke hele forklaringen. På ingen måte! Den viktigste forklaringen ligger på et mer overordnet plan.

Er dere kjent med det begrepet som kalles «normalkurven» for populasjoner? Det er en kurve som kan brukes i mange sammenhenger, for eksempel for høyden i en befolkning. Hvis

» **Anne L. Buvik** er journalist og skribent med 40 års fartstid i hundesporten. Hun er ringsekretær, utstillingsdommer for ca. 100 raser og oppdretter av engelsk springer spaniel. Hun har hatt en lang rekke tillitsverv i hundeklubber, og er i dag leder i Norsk Spaniel Klub og sitter i styret i Autoriserte Hundedommernes Forening.

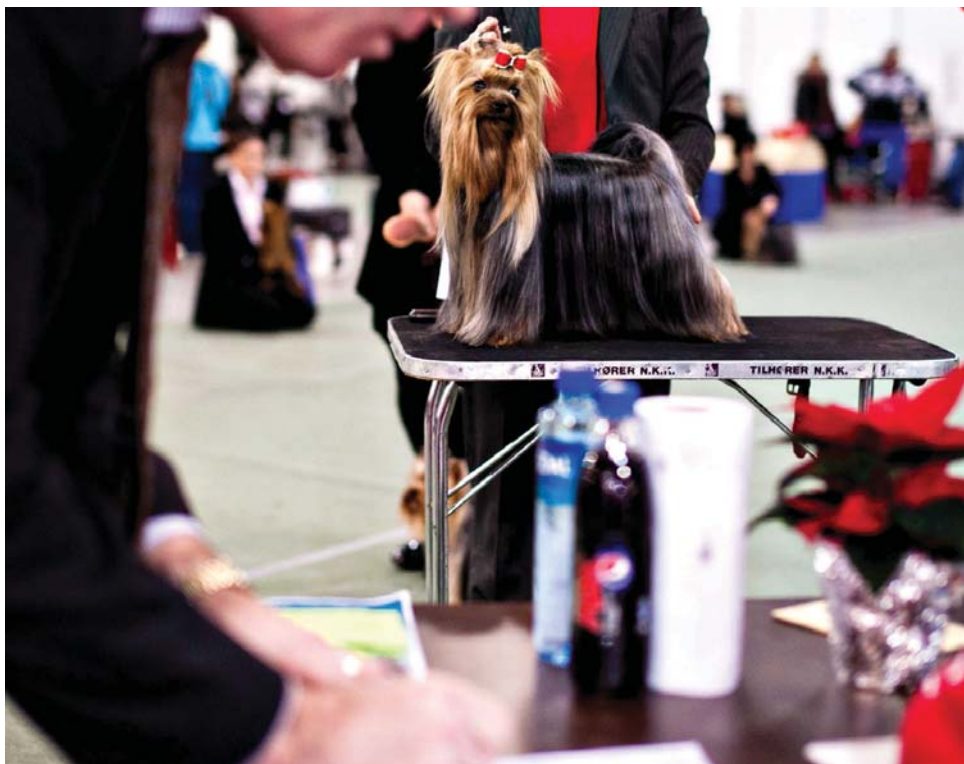
man måler en hel befolkning eller et representativt utvalg, og legger resultatet inn i en grafisk kurve, viser den at for de aller, aller fleste populasjoner ligger det store flertallet av individene rundt gjennomsnittet, altså «midt på treet». Om vi snakker om for eksempel høyde, er altså de aller fleste omtrent like høye. Så vil vi ha noen få som er veldig høye, og noen få som er veldig lave. Til sammen utgjør det grafiske bildet en normalkurve, formet nesten som en omvendt «u».

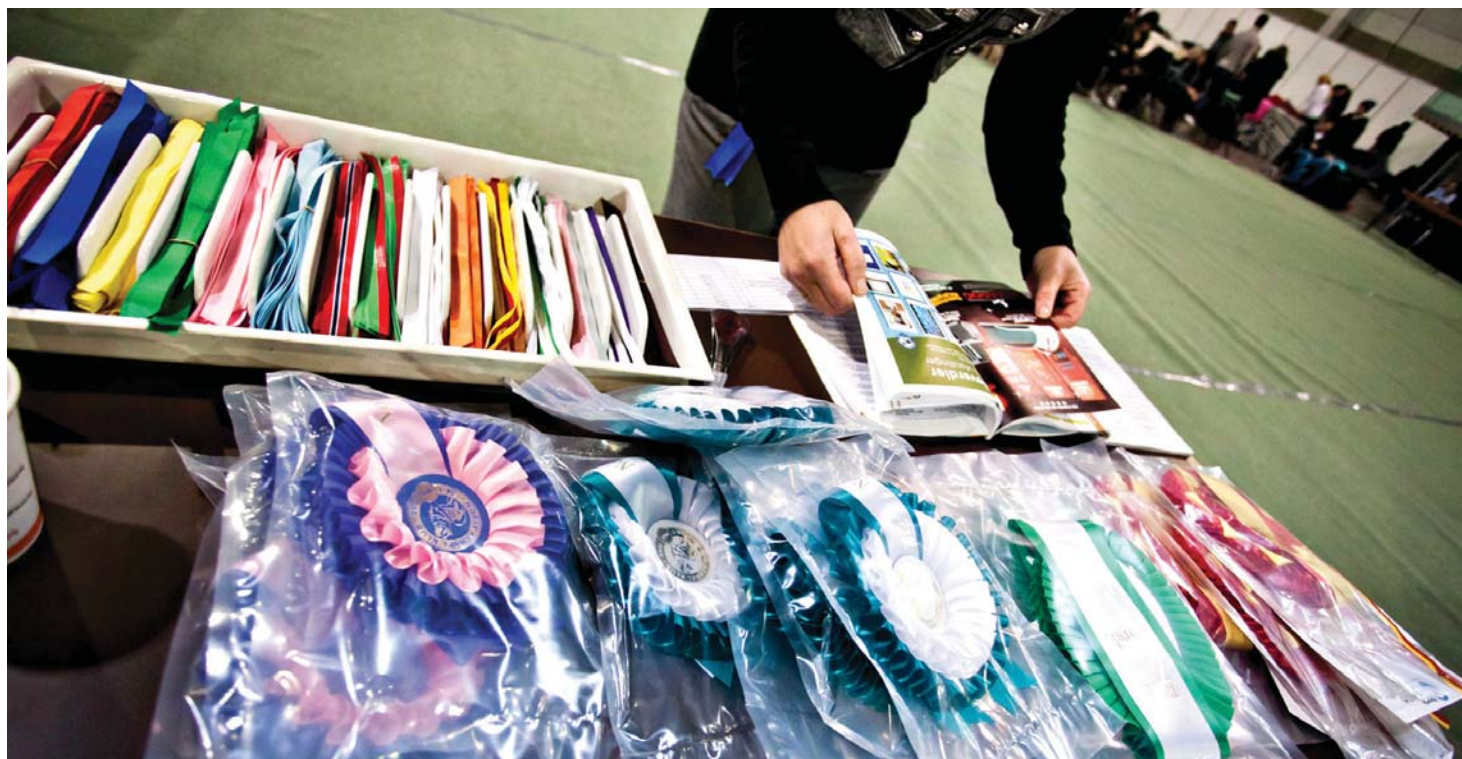
Overfører vi normalkurven til våre rasehunder, med tanke på utstilling, er det for de fleste rasers vedkommende slik at den store mengden av hundene vil være gjennomsnittlige; «midt på treet». Det vil si, ikke supre stjerner, og heller ikke «håpløse». Det store flertallet har tydelige feil og tydelige fortrinn. Dette store flertallet er det som statistisk vil svinge mest i resultater. En dag en rød, en dag en CK, en dag en blå. Så en rød igjen den neste dagen, osv. osv.

Så har vi et lite antall hunder i den positive enden av skalaen. Her har vi stjernene, samt de med mange og tydelige kvaliteter, og få og ubetydelige feil. Resultatene vil svinge også for dem – noe annet er uunngåelig så lenge det er levende vesener som bedømmes av vanlige mennesker – men de vil svinge mye mindre. De vil få CK kanskje ni av ti ganger, og en blå kanskje én av 20 ganger. På motsatt side har vi de «dårlige» - de som er beheftet med så tydelige feil at kun en dommer fra et land uten kvalitetsbedømming på en utstilling nesten uten hunder kan finne på å komme trekkende med en CK – ellers vil hunden jevnt over få blå eller gul. Det svinger altså mindre for dem også.

Stryk høyeste og laveste

Jeg sammenlikner dette ofte med hoppporten, hvor de har et system med fem dommere som gir hver sin stilkarakter. De bedømmer altså hopperens stil, og selv om de har regler og retningslinjer å gå etter, blir det en subjektiv ▶

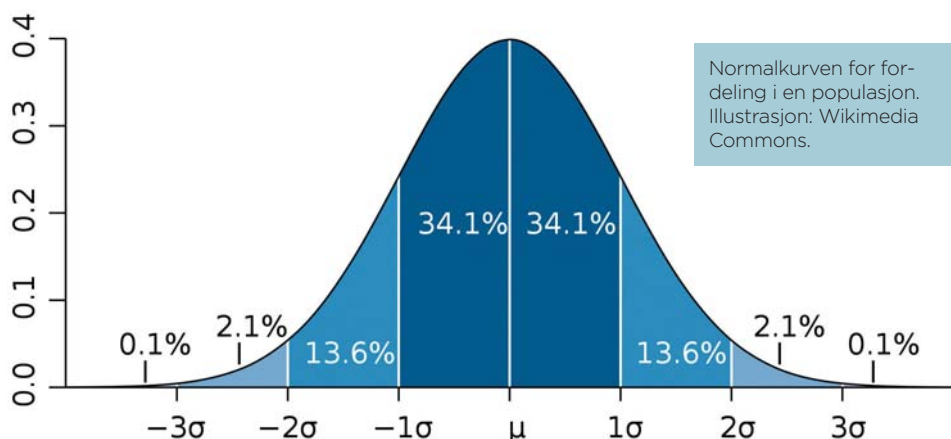
bedømmelse, akkurat som på utstilling. Men i hoppporten blir den høyeste og den laveste karakteren strøket. Du kan faktisk anvende det samme prinsippet på din utstillingshund. Still den ut fem eller ti ganger, stryk den høyeste og den laveste premien, og du vil oppdage omtrent hvor hunden din ligger i bildet. Noen ganger kan det være midt i mellom en rød og en blå, for eksempel, eller det er kanskje helt definitivt en CK-hund?

Det hender jeg gjør denne testen når jeg har vært ute og dømt, spesielt raser jeg ikke har et like nært forhold til som spaniels, som er rasene jeg har eid, avlet og konkurrert med i

flere tiår. Det kan være jeg er i tvil om noe jeg har gjort, jeg har dømt en ny rase for første gang, og stiller meg selv kritiske spørsmål i etterkant – gjorde jeg feil da jeg holdt igjen certet? Da går jeg inn på DogWeb og ser hva slags resultater hunden har for andre dommere. Nesten alltid kan jeg konstatere at jeg har gjort det samme som flertallet! Plasseringer kan selvsagt variere, her kommer faktoren med dagsform, ulike preferanser, pels og kondisjon etc. inn i sterkere grad, men kvalitetsbedømmelsen er dommerne ofte mer enige om enn folk flest er klar over. Jeg synes én premiegrads forskjell er helt akseptabelt og innenfor grensen til at vi kan sies å være

«enige». Grensene for premiegrader er flytende og lite spesifikke, det er ofte rasestandardene også, dommerne har ulike bakgrunn og kommer fra ulike kulturer, og noen hundre prosent fasit finnes ikke. Dessuten er det massevis av hunder som befinner seg i grenseland mellom to premieringer – enten en svak Excellent eller en sterk Very Good.

Nå er det da sikkert noen som vil foreslå at vi i hundesporten, akkurat som i hoppporten, burde hatt flere dommere for hver hund – altså tre eller fem. Men med dagens utstillingsstruktur er dette ikke gjennomførbart. Hvem skulle betale for fem dommere i stedet for én? De fleste utstillingsarrangører vet at det er vanskelig nok å skaffe til veie og finansiere én dommer – langt mindre fem! Så vi må leve med éndommersystemet i uoverskuelig fremtid, med de svakheter dette måtte ha.

Ferdighetssport

Da er det altså slik at storparten av hundene befinner seg innenfor det største feltet i normalkurven, denne «sekkeposten» som kan kalles «helt greie hunder». Derfor varierer resultatene mest for denne gruppen, altså for det store flertall. Men så er det slik at noen har hunder som nesten alltid får CK, og som gang etter gang, år etter år, plasserer

seg på de fremste plassene. Det må jo være juks – trynedømming – eller? Hvorfor har de hunder som befinner seg på venstre side av normalkurven, hele tiden?

Da har jeg lyst til å komme inn på et annet emne som er lite omtalt i utstillingssporten, nemlig at konkurransedelen av hundeutstillinger er en ferdighetssport. Ofte blir det fremstilt, både i bøker og artikler om utstilling, som om alle har likt utgangspunkt på utstilling, det er bare å ta seg godt av hunden, trene den og stille den i flott kondisjon, så stiller alle med de samme vinner sjansene, og det er opp til dommerne å velge. Men slik er det ikke. Alle kan ha flaks og få tak i en god hund og vinne noen ganger, men for å lykkes gang etter gang, med hund etter hund, må du ha kunnskap og ferdigheter. Nå tror sikkert mange at jeg mener ferdigheter i pelsstell, forberedelser og presentasjon, men nei, det er ikke det jeg mener.

Den aller, aller viktigste ferdigheten du må ha for å lykkes på utstilling, er evnen til å gjenkjenne kvalitet. Det betyr at du er i stand til å gjøre en nøktern vurdering av hvilken som helst hund, merke deg de bra og de dårlige sidene, avgjøre, helt nøytralt og uten personlige følelser, hvor på skalaen hunden hører

hjemme, og ta konsekvensen av dette. Dette burde jo alle kunne gjøre..? Nei, åpenbart ikke, for da ville vi hatt mange færre hunder på utstilling, og ville knapt noen gang se en blå sløyfe.

Hva skal så til for å «se kvalitet»? Et visst medfødt blikk for form, farge og balanse er helt nødvendig. Men dette blikket må også utdannes og trenes, suppleres med kunnskap samt en uvanlig stor interesse for hunder og deres funksjon. Og dette er ikke veien inn i hundesporten for folk flest. Veldig mange utstillere skaffer seg en hund først – deretter får de interesse for utstilling,

kanskje inspirert og oppmuntret av sin oppdretter. De kommer med den hunden de har, kanskje er de heldige og har en god hund og vinner litt, eller kanskje går det veldig mye opp og ned. Mange blir hekta på miljøet og spenningen rundt konkurransen, og skaffer seg flere hunder. Det går stadig opp og ned, kanskje blir man skuffet, kanskje bestemmer man seg for at det er «ugler i mosen» når man stadig blir slått – av «de kjente».

Men så er det de andre. De som kanskje er vokst opp med hund og utstillinger hjemmefra og har hatt gode mentorer, eller kanskje bare har en brennende interesse, ganske av seg selv. Undertegnede tilhører den siste gruppen. Jeg var som nevnt på min første utstilling for 40 år siden, og selv om jeg da ikke hadde noen hund jeg kunne stille ut, ble jeg interessert, veldig interessert, fra første øyeblikk. Og jeg fattet interesse for å lære. Er du interessert i å lære, betyr det at du tilbringer timer rundt ringen, ikke for å skravle med andre og klage over at ikke din hund vant, men for å se på hunder. For å trenge inn bak påstander om juks og fanteri, for å lære hva som virkelig gjør at hunder vinner. Se masse hunder. Både i inn- og utland. Gå på kurs. Lese bøker. Lære om anatomi og konstruksjon. Melde deg som skriver på utstilling. Så kanskje, hvis du har de naturgitte forutsetningene, vil du etter hvert lære å se kvalitet, kunne plukke ut diamanten blant gråstein med ett eneste

blikk. Og, ikke minst, kunne analysere hva du selv har. Veldig mange utstillere – kanskje storparten – kommer aldri til dette nivået.

Ville det, kunne det – gjøre det?

Men om du har lært deg å gjenkjenne kvalitet, kommer neste vanskelige sprang, nemlig å satse kun på kvalitet, og å vise kun kvalitet. Her butter det i mot for mange. For det betyr ofte, veldig ofte, at du må vrake det du hadde tenkt å satse på. Du har lenge ønsket deg en valp etter en bestemt kombinasjon, kanskje fra

”Alle kan ha flaks og få tak i en god hund og vinne noen ganger, men for å lykkes gang etter gang, med hund etter hund, må du ha kunnskap og ferdigheter.”

en kjent oppdretter, kanskje en import – men den blir ingen kvalitetshund. Du har en flott tisper som du bare *må* ha en valp etter – men valpen utvikler seg ikke riktig. Du har en super, lovende valp – men når den er ni måneder, er det åpenbart at den likevel har store mangler.

Og her kommer forskjellene inn i bildet. Mens de mest ambisiøse, de «kjente», tar avgjørelsen om ikke å stille ut disse hundene (det betyr ikke nødvendigvis at de kvitter seg med dem), er det mange, faktisk de fleste, som vil prøve likevel. Som en ganske – men ikke veldig – suksessrik oppdretter sa til meg en gang, skuffet etter akkurat å ha blitt slått av en «kjent»: Mine hunder er da virkelig ikke dårligere enn de fleste andres! Helt korrekt – men de er ikke bedre, heller. De tilhører det store flertall.

Det kan være svært vanskelig å være dønn ærlig i vurderingen av egne hunder. Ikke minst gjelder det eget oppdrett. Vi har involvert masse arbeid, entusiasme, følelser og mange drømmer i valpene. Vi har gjort vårt aller, aller beste med store forhåpninger. Da kan det bli nesten umulig nøktert å konstatere at vi ikke fikk det vi håpet på, at vi må «vrake» resultatet (fra utstillingsringen, ikke som hunder!) og begynne på nytt. Det er veldig lett bare å fokusere på de gode sidene, for de finnes som oftest, og lukke øynene for åpenbare mangler på kvalitet. ►

Nå er det *ikke* slik at jeg sier at man ikke skal stille ut sine «helt greie» hunder. De fleste, inkludert meg selv, har gjort og gjør det, og har stor glede av det. Mange «helt greie» vinner både cert og blir champions. De trengs for å holde bredde i avlen, og det at de blir utstilt gir nyttig informasjon om rasen som helhet. Men velger du å stille ut en «helt grei» hund, må du også tåle at du ganske ofte blir stående bak dem som velger kun kvalitet. For de som både har lært seg å gjenkjenne kvalitet og kompromissløst velger kun å stille ut kvalitetshunder i topp kondisjon, vil hele tiden være i toppen. De har simpelthen svært gode hunder. Hver gang de stiller. Ellers holder de seg hjemme.

Finnes trynedømming?

Og for de som tvilholder på tesen om «de berømte» - har dere tenkt på at disse også har begynt en gang? Den som følger med i hundemiljøet, har ikke kunnet unngå å legge merke til at det med jevne mellomrom dukker opp nye folk, også helt i toppen. Hvor kommer de fra? Hvordan fikk de suksess så raskt, selv om de for kort tid siden var «ukjente»? Jo, ved å gjenkjenne kvalitet og satse på det fra første øyeblikk, kanskje ved hjelp av mentorer, eller kanskje fordi de har et talent for å se kvalitet og er uvanlig bevisste og konsekvente i sine valg.

Hva så med «trynedømmingen», finnes den? Ja da, jeg skal ikke benekte det. Dommere er mennesker, dommere er påvirkelige, dommere har svakheter, dommere kan stresses og de kan manipuleres og lures. Det finnes også dommere som opptre uklokt og på en måte som gjør det lett for folk å trekke deres integritet i tvil, selv om det egentlig ikke er grunn til det. Men heldigvis er det veldig langt mellom dommere som bevisst tar feilaktige avgjørelser for å tekkes sine venner eller oppnå andre gevinster.

Tidvis hører du at folk påstår at de dommerne som selv er utstillere, «bytter cert» seg i mellom, det vil si at de gjør hverandre gjentjener og hjelper hverandre. Men sjekker du nærmere, vil du oppdage at denne teorien er vanskelig å gjennomføre i praksis. For i Skandinavia har vi et stort antall utstillinger og lange reiseavstander, og svært mange dommere

dømmer mange raser. Det kan hende du må vente i mange år før den som «skylder deg et cert» kommer til en utstilling innen rekkevidde og skal dømme akkurat din rase. Og da har han eller hun gjerne glemt «tjenesten» for lengst, eller du har ikke en hund å stille akkurat da... Nei, det blir for innviklet å holde orden på, og vil ikke ha noen praktisk betydning. Teorien har nok mer for seg for eksempel i England, hvor selv store raser bare har ca. 30 cert årlig, og utstillerne i rasen skifter på å dømme innenfor et ganske lite miljø i løpet av to-tre år.

I den før omtalte bloggen snakket forfatteren om «korrupsjon og bestikkelser». Jeg ser ikke bort fra at det kan forekomme i schäferhundmiljøet, spesielt i Tyskland, hvor attraktive hunder selges for millionsummer.

Men for resten av hundeverdenen er nok ren korrupsjon særdeles sjeldent. Det er rett og slett ikke store nok summer involvert, verken i avlstjenester eller omsetning av hund, til at virkelig korrupsjon har noen grobunn.

Kort oppsummert: Med nok kunnskap og forståelse erfarer man at hundeutstillinger langt fra er den samling av tilfeldigheter, juks og fanteri som mange later til å tro. Og det faktum at utstillinger aldri har vært mer populære enn nå, taler for at de fleste synes systemet er til å leve med, selv om det alltid er rom for forbedringer. Personlig har jeg et håp om at man i fremtiden i enda større grad skal kunne forklare utstillerne noe mer om hvilke kunnskaper og prosesser som ligger bak dommernes vurderinger. Det blir en spennende utfordring i årene fremover! ■

